

PORADNIK EKONOMICZNEGO MYŚLENIA

CZYLI JAK ZARABIAĆ, NIE TYLKO ONLINE...

Dlaczego niektórzy osiągają sukcesy a inni nie? Czy dlatego, że zaczęli z dużym zapasem gotówki albo ktoś mi pomógł?

Zwykle to nie wystarcza. Ludzie sukcesu charakteryzują się umiejętnością ‘ekonomicznego myślenia’. To ich wyróżnia. To sprawia, że zarabiają fortuny w sytuacjach, w których 90% innych osób nawet nie widzi możliwości zarobienia jednego dolara.

Czy ekonomicznego myślenia można się nauczyć?

W pewnym zakresie na pewno tak. Temu ma służyć niniejsza publikacja. Zawiera ona 7 porad ‘w pigułce’. Zobrazowane one zostały przykładami z życia oraz sytuacjami z gry ekonomicznej Farmersi (www.farmersi.pl), która uczy praw rynku i podstaw biznesu.

Porada #1 – ucz się

Porada pierwsza jest dość banalna – należy doskonalić swój umysł, gdyż to wiedza i umiejętności są kluczem do sukcesu. Przy „pracy umysłowej” niektórzy są kilkadziesiąt razy bardziej wydajni niż osoby „przeciętne” – przy pracach fizycznych takie różnice są nie do osiągnięcia. Dzięki bystremu umysłowi dostrzeżesz rzeczy niewidoczne dla innych, wpadniesz na pomysły niedostępne dla innych. Pewnych rzeczy nie da się outsoursować.

Dlatego, jeśli gdzieś podróżujesz, weź ze sobą książkę do czytania po drodze i wybierz pociąg czy autobus zamiast samochodu. Zamiast oglądać serial w TV, kształć się albo pograj w grę Farmersi.

Nauka nie jest celem, ale drogą – każdy może nauczyć się nowych rzeczy, a wiedza jest inwestycją na wiele lat o wysokiej stopie zwrotu.

Porada #2 – koncentruj się na celach

Ustawiaj sobie cele i na nich się koncentruj. Dobierz strategię odpowiednią do danego celu.

W grze Farmersi klasycznym błędem w rozgrywkach, którym celem jest maksymalizacja przychodów z eksportu, jest inwestowanie przez graczy w różne nieruchomości, które choć mogą być bardzo dochodowe, to jednak wyniku w grze nie poprawiają. A często wygrywają wtedy osoby będące pod koniec rozgrywki na granicy bankructwa, ale koncentrujące się w czasie gry na eksporcie zboża, czasem nawet poniżej kosztów produkcji.

A w życiu?

Jeśli chcesz się nauczyć języka obcego, to kup sobie podręcznik i słownik, i rozpocznij codzienną naukę – czekanie, aż będziesz mieć odpowiednio dużo wolnego czasu i środki finansowe, by zapisać się na kurs językowy, nie zbliża Cię do celu.

Porada #3 - przewiduj trendy

Trendy rynkowe zwykle wynikają z nierównowagi na rynku. Dzięki rozpoznaniu ich odpowiednio wcześniej można wykorzystać szanse i uniknąć zagrożeń. Przyczyny nierównowagi na rynku mogą się zmieniać w czasie. Np. na światowym rynku platyny występował silny trend wzrostowy w latach 2004-2008, po czym nastąpił szybki spadek cen. Dlaczego?

Platyna jest bardzo rzadkim metalem wydobywanym przy okazji wydobycia rud niklu i miedzi. Używana głównie w jubilerstwie i... jako kluczowy element katalizatorów samochodowych. Już w latach 2003-04 widać było narastającą nierównowagę na rynku – z jednej strony rósł popyt na samochody (głównie w Chinach i Indiach) oraz udział samochodów z katalizatorami, a z drugiej strony podaż tego metalu była bardzo sztywna, a zapasy topniały. Wskutek nierównowagi cena musiała rosnąć.

Widząc pewne zyski fundusze inwestycyjne zaczęły kupować kontrakty terminowe na dostawy platyny. I zarabiały, windując cenę tego metalu z ok \$600 do \$2000 w ciągu 5 lat.

A co się zmieniło, że cena ‘nagle’ spadła ponad dwukrotnie?

Wzrost ceny platyny spowodował szybki rozwój recyklingu katalizatorów, co zwiększyło podaż tego metalu. Jednocześnie popyt na samochody załamał się w USA i Europie w wyniku kryzysu finansowego i w rezultacie nierównowaga na rynku platyny odwróciła się. ‘Zaskoczone’ fundusze inwestycyjne zaczęły panicznie wycofywać się z tego rynku, pogłębiając tylko spadek ceny.

Bodźce wpływające na podaż i popyt kształtują się zwykle przez wiele miesięcy lub lat, więc znając je dobrze, można przewidzieć trend i na nim zarabiać. Przysłowie giełdowe mówi ‘trend is your friend’. Jak już ci się uda trend odpowiednio rozpoznać, to bacznie obserwuj, czy przyczyny nierównowagi rynkowej przypadkiem nie zanikły.

W grze Farmersi trendy cenowe pojawiają się niemal w każdej rozgrywce.

Przykładowo, jeśli w pierwszej turze połowa graczy ubija krowy, to cena mleka będzie przez najbliższe lata rosła, a hodowla może stać się bardzo dochodowa. Jeśli zaś krów jest dużo i cena mleka spada, to wkrótce hodowla może okazać się nierentowna i jeśli nie masz dużego stada, to lepiej zawczasu się go pozbyć i skoncentrować na uprawach.

Porada #4 – współpracuj na zasadzie win-win

Interakcje między osobami mogą być grą o sumie wartości:

- ujemnej – jeśli obie strony tracą – przykładem jest wojna cenowa między firmami
- zerowej – jedna strona coś zyska, a druga straci – np. danie ofiary na tacę w kościele
- dodatniej – obie strony zyskują – np. ograniczanie podaży ropy naftowej przez kartel OPEC czy dzielenie się kosztami badań i rozwoju przez firmy motoryzacyjne.

Stosuj tę ostatnią formę współpracy wszędzie, gdzie się da. Czasem możesz mieć zasoby cenniejsze dla drugiej osoby niż dla siebie – wymień się z nią na coś, co ona ma cennego dla siebie. Jeśli prowadzisz sklep internetowy – poszukaj do współpracy inny sklep, oferujący komplementarne produkty. Promując się nawzajem oboje skorzystacie.

Możliwości współpracy korzystnej dla obu stron jest zawsze dużo. W grze Farmersi, jeśli przykładowo koncentrujesz się na uprawach, możesz spróbować namówić innych graczy, by wspólnie podnosić cenę zboża.

Porada #5 – cross-selling i synergia

Sprzedaż krzyżowa (cross-selling) polega na korzystaniu z synergii (znana zasada w biznesie definiowana jako '1+1>2'), aby przy okazji sprzedawania jednego produktu sprzedawać również inne produkty. Synergię można również uzyskać wykorzystując dane zasoby do wielu celów.

Jak to wykorzystywać w życiu?

Kamil Cebulski, młody i zdolny biznesman, otworzył kiedyś „stacjonarny” sklep z komputerami w małej miejscowości. Jak pisał w swoim blogu: *„Większość podobnych biznesów ma problem bo jak nie ma klienta, to nie ma pieniędzy. Nam to jednak nie przeszkadza. Bo my zarabiamy nawet jak nikt nas nie odwiedza. W zasadzie więcej zarabiamy jak nie mamy klientów niż ich mamy. Po prostu w sklepie pracują chłopaki, którzy programują i tworzą strony internetowe. W międzyczasie obsługują klientów.”*

Odkrywkowa kopalnia piasku, która wydobywa piasek z dna jeziora równocześnie hoduje ryby i sprzedaje wędkarzom "limity połowowe" i przygotowuje się, aby na sezon wakacyjny stworzyć jednocześnie kąpielisko w jednej z "odkrywek".

Zwykle jak oferujesz pewne usługi, to zawsze są jakieś usługi komplementarne – postaraj się je również sprzedawać, nawet jeśli sam ich nie świadczysz. Przykładowo jeśli specjalizujesz się w tłumaczeniach z języka polskiego na angielski, możesz znaleźć kogoś, kto specjalizuje się w tłumaczeniu np. na język niemiecki i oferować jego usługi w zamian za prowizję (współpraca win-win).

W grze Farmersi są pewne inwestycje, których dochód zależy od innych inwestycji. Przykładowo dochód z poczty jest wyższy jeśli gracz ma jednocześnie dyliżans. Choć dyliżans samodzielnie też generuje dochód, to wspólnie z pocztą powstaje dochód dodatkowy wskutek działania synergii.

Pomyśl jak możesz wykorzystać zasoby, którymi dysponujesz, do różnych celów i jak różne aktywności mogą nawzajem wspierać się.

Porada #6 – korzystaj z okazji rynkowych

Czasem pojawiają się okazje, z których można skorzystać. Ktoś musi sprzedać nieruchomość, bo np. pilnie potrzebuje gotówkę i jest w stanie mocno zejść z ceny. Ktoś inny wystawia na Allegro wartościowy przedmiot, ale nie ma nabywców i można okazynie kupić. Na giełdzie papierów wartościowych czasem pojawia się 'panika' i pod wpływem emocji inwestorzy zagraniczni wyprzedają tanio akcje. Gdy jesteś na zagranicznej wycieczce, możesz mieć okazję kupienia pewnych przedmiotów znacznie taniej niż w kraju.

Okazje pojawiają się często i trzeba umieć je racjonalnie ocenić. Z 'chłodną' głową przekalkulować zysk i ryzyko. Tylko od Twojego umysłu będzie zależało, czy dostrzeżesz okazje tam, gdzie inni ich nie widzą i czy będziesz w stanie odpowiednio je wykorzystać.

W grze Farmersi okazje też się pojawiają: cena lokalna zboża może być znacznie niższa niż eksportowa i zakup na rynku lokalnym by wyeksportować może być bardzo korzystny. Warto też porównywać cenę mięsa i krów – czasem warto kupić kilka krów i od razu je ubić na mięso – zyskowność takiej operacji sięga czasem kilkuset procent.

Porada #7 – kalkuluj rentowność

Jeśli masz do wyboru kilka opcji – wybieraj tę, która zapewnia ci najwyższą rentowność. Zwykle wystarczy zysk podzielić przez koszt i porównać współczynniki. Jednak nie zawsze prawidłowe oszacowanie zysków i kosztów jest łatwe.

Szacując zyski należy brać je pod uwagę najlepiej z jak najdłuższego okresu. Inwestycja, która obecnie generuje niski dochód, w przyszłości może dawać dochód zdecydowanie wyższy. I odwrotnie. Aby trafnie szacować, należy rozpoznać trendy na rynku.

W Polsce pod koniec lat 1990-tych sprzedaż nowych samochodów dynamicznie rosła. Wykresy ładnie pięły się w górę i kilka koncernów samochodowych otworzyło w Polsce nowe fabryki. Wystarczyły jednak dwa lata, by sprzedaż zmalała dwukrotnie – rynek się nasycił, przyszła dekonjunktura, a Polacy, będąc już w UE, mogli łatwo importować używane samochody. Koncerny samochodowe nie rozpoznały z wyprzedzeniem tej zmiany trendu i rzeczywiste zyski znacznie rozminęły się z planowanymi.

Zyski nie muszą oznaczać generowania dochodu – czasem jest to wzrost wartości. Przykładowo, jeśli długoterminowe obligacje dają 7% zysku, a zakup mieszkania pod wynajem również 7%, to należałoby uwzględnić zmianę wartości mieszkania w przyszłości.

Podobnie w grze Farmersi – jeśli przykładowo młyn daje taką samą rentowność (w dłuższym okresie czasu) jak krowy, to lepiej kupować krowy – bo one się rozmnażają i choć przytyły gotówki będzie taki sam, to wartość majątku będzie rosła.